

УДК 338.242.42

DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.80-86>**Антощенко В.В.**доктор економічних наук, професор,
доцент кафедри глобальної економіки
*Державний біотехнологічний університет***Кравченко Ю.М.**кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри глобальної економіки
*Державний біотехнологічний університет***Antoshchenko Vitalina**Doctor of Economic Sciences, Professor,
Associate Professor at the Department of Global Economics
*State Biotechnological University***Kravchenko Yuliia**PhD in Economics, Docent,
Associate Professor at the Department of Global Economics
State Biotechnological University

**СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ
У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ
В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

**STATE SOCIAL RESPONSIBILITY
IN ENSURING SOCIAL GUARANTEES IN UKRAINE
UNDER MARTIAL LAW**

У статті досліджено питання соціальної відповідальності держави в умовах воєнного стану. Проаналізовано нормативно-правові засади функціонування соціальної держави та механізми реалізації соціальних гарантій в Україні. Особливу увагу приділено динаміці бюджетних видатків на соціальний захист, проблемам внутрішньо переміщених осіб, ефективності надання державної підтримки населенню. Визначено сучасні виклики соціальної політики, зумовлені військовими діями, і запропоновано напрями її вдосконалення. Окреслено характерні ознаки соціальної відповідальності держави та сформульовано основні напрями вдосконалення соціальної підтримки населення в умовах війни та післявоєнного відновлення. Обґрунтовано роль держави у забезпеченні добробуту громадян шляхом формування відповідальної, гнучкої та стійкої системи соціального захисту в умовах кризи та післявоєнного відновлення країни.

Ключові слова: соціальна відповідальність держави, соціальні гарантії, внутрішньо переміщені особи, соціальна політика, воєнний стан, бюджетні видатки, соціальна держава.

The article explores the concept of state social responsibility in the context of ensuring social guarantees during the martial law period in Ukraine. It highlights the theoretical foundations of the welfare state model, emphasizing its constitutional obligations to protect the rights and freedoms of citizens. The urgency of this issue is dictated by the complex social and economic challenges brought about by the full-scale war, which has resulted in a dramatic increase in vulnerable populations, particularly internally displaced persons (IDPs). The paper discusses the institutional and normative framework of social policy in Ukraine, focusing on the evolution of state approaches to managing social protection systems in times of crisis. It underlines the critical role of government institutions in maintaining stability and social justice, especially under extreme conditions such as armed conflict. This study pays special attention to the need for effective state interventions that can respond to large-scale humanitarian needs without compromising the sustainability of the social security system. The notion of social responsibility is interpreted not only as a legal and economic function of the state but also as a moral obligation to uphold human dignity. The article argues for a comprehensive reassessment of budget priorities and the implementation of inclusive and flexible mechanisms of assistance delivery. Furthermore, it emphasizes the importance of collaboration between the state, civil society, and business in achieving long-term social cohesion and resilience. Through a focus on budget dynamics, legal provisions, and policy responses, the article contributes to the broader discourse on governance, human rights, and state accountability. It also addresses the challenges of aligning national social standards with real societal needs during and after the conflict. The necessity of

proactive, inclusive governance capable of adapting to new social realities is framed as a prerequisite for the successful post-war reconstruction of Ukraine and the development of a truly responsible democratic state.

Keywords: state social responsibility, social guarantees, internally displaced persons, social policy, martial law, public expenditures, welfare state.

Постановка проблеми. Україна, згідно з Конституцією, є соціальною та правовою державою, що зобов'язує її забезпечувати соціальний захист, рівність можливостей і гідний рівень життя громадян. Особливої актуальності проблема соціальної відповідальності держави набула в умовах воєнного стану, що створив масштабні соціальні виклики та загострив потребу в ефективних механізмах допомоги. Значне зростання кількості внутрішньо переміщених осіб, економічна нестабільність, обмеженість бюджетних ресурсів і потреба у післявоєнному відновленні висувають нові вимоги до соціальної політики держави. Важливим є дослідження здатності держави відповідально реалізовувати соціальні гарантії та адекватно реагувати на зміну соціально-економічних обставин. Актуальність проблеми визначається необхідністю комплексної оцінки ефективності соціального захисту населення, переосмислення державних пріоритетів і розробки стратегії соціальної відповідальності у надзвичайних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика соціальної відповідальності держави, її нормативно-правове забезпечення та реалізація в контексті соціальної політики розглядається у значній кількості наукових праць, що дозволяє простежити еволюцію підходів до розуміння сутності цього явища. Питання соціальної відповідальності держави та її реалізації в умовах соціально-економічної нестабільності розглядалися у працях Кузьміна О.Є., Корнієвського С.В., Андріяша В. та інших науковців. У роботах [2; 3; 7] акцентовано на необхідності забезпечення належного рівня соціального захисту населення як пріоритету соціальної держави, зокрема в умовах війни. Науковці Грішнова О.А., Панькова А.Д., Коваленко І.І. [8; 9; 10] обґрунтовують значення державної підтримки в умовах системної кризи, наголошуючи на важливості взаємодії держави, бізнесу та громадянського суспільства.

Формулювання завдання дослідження. У контексті визначеної проблематики особливої актуальності набуває дослідження сутності соціальної відповідальності держави, механізмів реалізації державних соціальних гарантій та ефективності соціальної політики в умовах системних криз і повномасштабної війни. Враховуючи теоретико-правові засади функціонування соціальної держави, досвід воєнного періоду в Україні та актуальні соціальні виклики, постає необхідність наукового обґрунтування підходів до формування справедливої та дієвої соціальної політики. Метою статті є комплексне дослідження принципів соціальної відповідальності держави, аналіз динаміки державних соціальних гарантій та видатків бюджету на соціальний захист населення, а також оцінка поточного стану підтримки внутрішньо переміщених осіб в Україні. Реалізація поставлених завдань дозволить поглибити теоретичне розуміння соціальної відповідальності держави як важливого елементу демократичного управління та сприятиме розробці практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності соціальної підтримки населення.

Виклад основного матеріалу дослідження. В статті 1 Конституції України зазначено, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава, також частиною другою статті 3 зазначено, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Частиною другою статті 13 зазначено, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом. Цими статтями Конституції України на законодавчому рівні проголошені демократичні та соціальні принципи управління державою.

Демократична держава є специфічним соціальним утворенням і особливим інститутом публічної влади в масштабах всього суспільства, функціональне призначення якого полягає в забезпеченні стабільності та стійкого розвитку соціуму шляхом централізації та концентрації його владно-примусового потенціалу. На противагу тоталітарній державі демократична держава через органи публічно-політичної влади діє в інтересах усього суспільства, забезпечує стійкий гармонійний розвиток усього соціуму. Демократична держава постає як форма державно-політичного устрою, що ґрунтується на визнанні народу джерелом влади, послідовному здійсненні принципу реальності і свободи людини, їх реальної участі в управлінні справами держави і суспільства. Тобто у демократичній державі народ є первинним джерелом (носієм) влади, і діяльність державних органів має бути спрямована на забезпечення реалізації принципу реальної участі громадян в управлінні державою, а також гарантії всіх прав і свобод людини [1, с. 42].

Поняття соціальна відповідальність є більш ширшим від поняття корпоративна соціальна відповідальність. Для більшого розуміння сутності цього поняття звернемося до трактувань в різних джерелах.

О.Є. Кузьмін, О.В. Пирог, Л.І. Чернобай та ін. вважають, що соціальна відповідальність – соціальне явище, що являє собою добровільне та свідоме виконання, використання і дотримання суб'єктами суспільних відносин приписів, соціальних норм, а у разі їхнього порушення – застосування до порушника заходів впливу, передбачених цими нормами. Соціальна відповідальність має на меті упорядкування, гармонізацію суспільних відносин і забезпечення їхнього поступального та стабільного розвитку [2, с. 14].

Корнієвський [3, с. 12, 13] пропонує наступне визначення соціальної відповідальності в економічній теорії: соціальна відповідальність базується на особистісній відповідальності людини та в процесі її суспільної діяльності набуває певної спрямованості на досягнення господарських цілей, які постають практично-конкретним уточненням базових цінностей щодо господарсько-функціонального призначення колективного суб'єкта соціальної дії.

Стандарт ДСТУ ISO 26000:2019 зазначає [4], що соціальна відповідальність – відповідальність організації за вплив її рішень і діяльності на суспільство і довкілля через прозору і етичну поведінку, яка сприяє сталому розвитку, здоров'ю і добробуту суспільства; враховує очікування зацікавлених сторін; відповідає чинному законодавству і узгоджується з міжнародними нормами поведінки; інтегрована у діяльність всієї організації і реалізується нею на практиці взаємовідносин.

Соціальна держава – це високорозвинена, правова, демократична держава, яка визначає людину найвищою соціальною цінністю, забезпечує її права та свободи, гідні умови існування, безпеку і добробут, вільний розвиток та волевиявлення, самореалізацію творчого (трудоного) потенціалу шляхом політичної та ідеологічної багатоманітності, соціальної спрямованості економіки, проведення активної соціальної політики на принципах громадянського суспільства, соціальної справедливості, рівності, солідарності та відповідальності [5].

Соціальна держава – це правова держава розвинутого громадянського суспільства із соціально орієнтованою ринковою економікою, яка здатна створити умови для реалізації економічних, соціальних і культурних прав людини, гарантувати соціальну безпеку особи, встановити соціальний лад у суспільстві [6, с. 181].

Крім того, соціальна відповідальність безпосередньо взаємопов'язана з концепцією сталого розвитку. Зокрема, ООН ще у 2015 р. прийняла резолюцію, в тексті котрої було проголошено основні цілі в сфері сталого розвитку, значна частина з яких спрямована саме на вирішення соціальних проблем. Зважаючи на вказане, можемо стверджувати, що забезпечення сталого розвитку можливо лише за наявності активної участі державних та муніципальних органів влади, бізнесу та громадянському суспільству, яке все ще продовжує формуватися. Реалізація більшості зазначених ООН цілей в сфері сталого розвитку передбачають прийняття державою соціальної відповідальності перед власним суспільством [7, с. 5].

Узагальнюючи вищезазначені теоретичні визначення, пропонуємо виокремити характерні ознаки соціальної відповідальності держави:

- демократичний стиль управління спрямований на сталий розвиток та добробут членів територіальної громади;
- стає обов'язковим засобом соціально відповідальності на всіх рівнях;
- гарантовані можливості користуватися найбільш важливими соціальними благами та послугами за умов безпечного та вільного існування індивіда;
- ступінь відповідності дій соціальних суб'єктів (індивіди, соціальні групи, держава) до взаємних вимог;
- дії суб'єктів відповідають правовим та соціальним нормам [8, с. 160].

Основними суб'єктами соціальної держави є: громадяни України; гарант Конституції – Президент України; вищий орган законодавчої влади – Верховна Рада України; вищий орган виконавчої влади – Кабінет Міністрів України; органи державної влади різного рівня та органи місцевого самоврядування; суб'єкти господарювання різних форм власності, профспілкові

та громадські організації. Водночас всі ці суб'єкти виступають як суб'єкти соціальної відповідальності, тобто у соціальній державі від усіх них очікується соціально відповідальна діяльність [9].

Соціальна відповідальність держави має базуватись на визначенні та конкретизації обов'язків як самої держави так і її інститутів щодо ухвалення та виконання законів, нормативних і правових документів, які спрямовані на забезпечення збереження та ефективного використання всіх ресурсів, а також додержання й реалізацію державних соціальних гарантій і державних соціальних стандартів [10, с. 117].

Державні соціальні стандарти – це встановлені законами, іншими нормативно-правовими актами соціальні норми і нормативи або їх комплекс, на базі яких визначаються рівні основних державних соціальних гарантій [11].

Державні соціальні гарантії – встановлені законами мінімальні розміри оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, розміри інших видів соціальних виплат, встановлені законами та іншими нормативно-правовими актами, які забезпечують рівень життя не нижчий від прожиткового мінімуму [11].

Соціальні норми і нормативи – показники необхідного споживання продуктів харчування, непродовольчих товарів і послуг та забезпечення освітніми, медичними, житлово-комунальними, соціально-культурними послугами. Нормативи витрат (фінансування) – показники поточних і капітальних витрат з бюджетів усіх рівнів на забезпечення задоволення потреб на рівні, не нижчому від державних соціальних стандартів і нормативів [11].

Класифікація соціальних нормативів здійснюється за характером задоволення соціальних потреб та за рівнем задоволення цих потреб. За першим критерієм виділяють: 1) нормативи споживання – розміри споживання в натуральному вираженні за певний проміжок часу (за рік, місяць, день) продуктів харчування, непродовольчих товарів поточного споживання та деяких видів послуг; 2) нормативи забезпечення – визначена кількість наявних в особистому споживанні предметів довгострокового користування, а також забезпечення певної території мережею закладів охорони здоров'я, освіти, підприємств, установ, організацій соціально-культурного, побутового, транспортного обслуговування та житлово-комунальних послуг; 3) нормативи доходу – розмір особистого доходу громадянина або сім'ї, який гарантує їм достатній рівень задоволення потреб, що обчислюється на основі визначення вартісної величини набору нормативів споживання та забезпечення. За другим критерієм соціальні нормативи поділяються: 1) на нормативи раціонального споживання – рівень, що гарантує оптимальне задоволення потреб; 2) нормативи мінімального споживання – соціально прийнятний рівень споживання продуктів харчування, непродовольчих товарів та послуг з огляду на соціальні або фізіологічні потреби; 3) статистичні нормативи – нормативи, що визначаються на основі показників фактичного споживання або забезпеченості для всього населення чи його окремих соціально-демографічних груп [12].

В Україні система соціального захисту населення функціонує на основі сукупності державних соціаль-

них гарантій, що закріплені Конституцією України, законами України та іншими нормативно-правовими актами. Ці гарантії забезпечують мінімальний рівень добробуту громадян, сприяють соціальній стабільності та відображають соціальну відповідальність держави перед населенням.

Згідно зі статтею 46 Конституції України від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР, громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від особи причин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Відповідно до статті 95 Конституції України від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР та Закону України «Про оплату праці» від 24.03.1995 р. №108/95-ВР, держава гарантує встановлення мінімальної заробітної плати, яка не може бути нижчою за межу бідності, визначену прожитковим мінімумом.

Згідно із Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 р. №1058-IV, мінімальний розмір пенсії за віком не може бути нижчим за прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність.

Прожитковий мінімум – базовий соціальний стандарт, що визначає рівень доходу, достатній для задоволення основних потреб. Він встановлюється Законом України «Про Державний бюджет України» на відповідний рік.

На підставі Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21.11.1992 р. № 2811-XII держава надає різні види підтримки, зокрема допомогу при народженні дитини, допомогу одиноким матерям, допомогу на дітей під опікою чи піклуванням.

Фінансування допомоги з безробіття здійснюється Фондом загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Виплати регулюються Законом України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 р. № 5067-VI.

Пільги та соціальні виплати надаються учасникам бойових дій, особам з інвалідністю, постраждалим від

Чорнобильської катастрофи, ветеранам праці тощо, згідно з відповідними спеціальними законами.

Конституція України (ст. 49) гарантує безоплатну медичну допомогу. Із 2020 року діє Програма медичних гарантій, яка визначає перелік медичних послуг, що покриваються державою [14].

Соціальний захист населення є однією з ключових функцій держави, що забезпечує підтримку вразливих категорій громадян. Аналіз динаміки видатків зведеного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення за період з 2010 по 2022 роки дозволяє оцінити, як змінювались державні пріоритети у цій сфері.

Упродовж 2010–2022 років обсяг видатків на соціальний захист зріс майже в 4,4 рази – з 104,5 млрд грн у 2010 році до 455,2 млрд грн у 2022 році. Найбільший стрибок зафіксовано у 2016 році, коли видатки зросли на 46,5% порівняно з попереднім роком. Це може бути пов'язано як з інфляційними процесами, так і зі зміною соціальної політики держави в умовах збройного конфлікту на сході України та загальної економічної нестабільності (рис. 1).

Попри зростання абсолютних сум, частка видатків на соціальний захист у загальному обсязі зведеного бюджету України має тенденцію до зниження після 2016 року. Якщо у 2016 році ця частка становила 30,9%, то вже у 2022 році – лише 15,0%. Це свідчить про зменшення пріоритетності соціальних видатків у структурі державного фінансування, або ж про стрімке зростання інших бюджетних витрат, зокрема на оборону (рис. 2).

Аналіз у відсотках до ВВП демонструє нестабільну динаміку. Найвищий показник зафіксовано у 2016 році (10,8%), після чого спостерігається зниження до 6,7% у 2021 році. У 2022 році частка знову зросла до 8,8%, що, ймовірно, зумовлено як збільшенням соціальних потреб у воєнний час, так і падінням ВВП на тлі повномасштабної війни (рис. 2).

В сучасних умовах війни надзвичайно необхідним є надання допомоги тим категоріям населення, яке постраждало внаслідок військових дій. Значна частина населення була змушена покинути місце проживання в зоні бойових дій. Станом на квітень 2025 року в

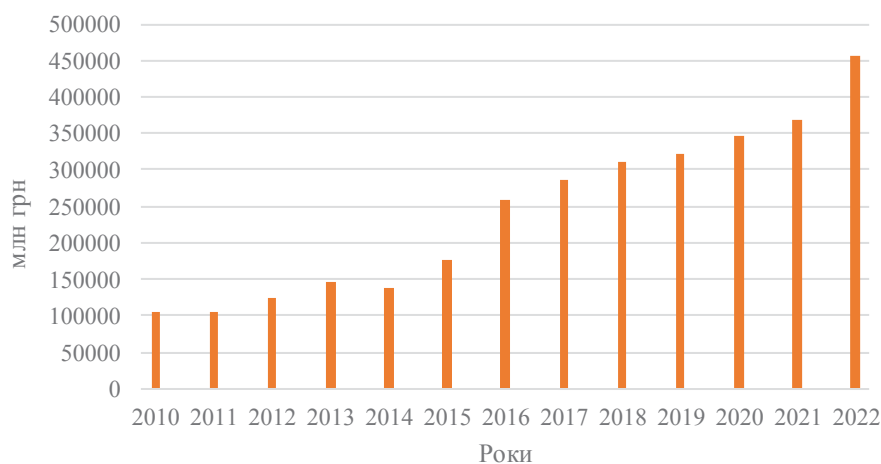

Рис. 1. Видатки зведеного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення, млн грн

Джерело: складено за [13]

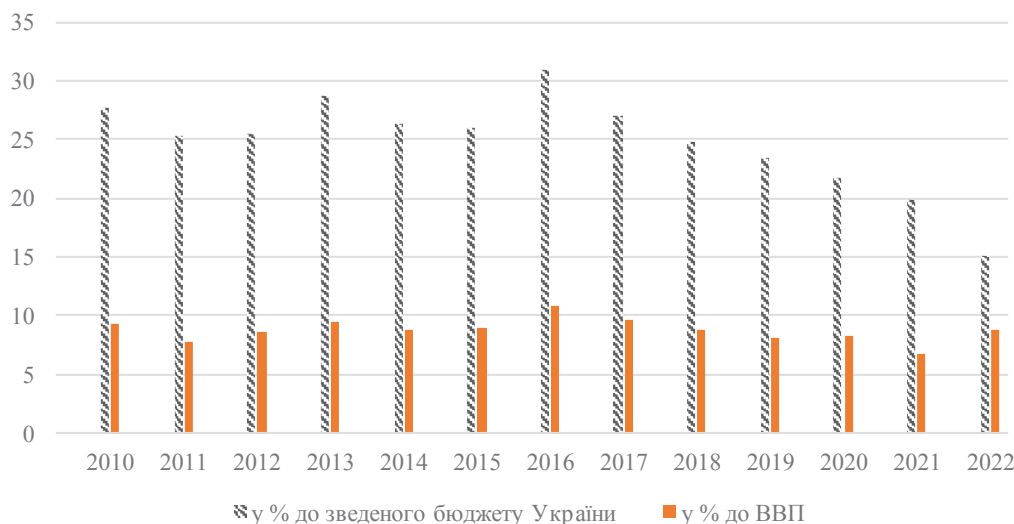

Рис. 2. Видатки зведеного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення у % до ВВП

Джерело: складено за [13]

Україні офіційно зареєстровано 4 594 270 внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Серед них 59,7% – жінки (2 743 261 осіб), 40,3 % – чоловіки (1 851 009 осіб). Крім того, близько 778 тисяч – це діти [15].

За даними Міністерства соціальної політики України, станом на квітень 2025 року близько 1,3 мільйона ВПО отримують фінансову допомогу від держави у вигляді щомісячних виплат на проживання. Розмір допомоги становить 2 000 гривень для дорослих та 3 000 гривень для дітей та осіб з інвалідністю.

Це означає, що приблизно 28,7% зареєстрованих ВПО отримують державну фінансову підтримку. Варто зазначити, що з березня 2024 року уряд запровадив автоматичне перепризначення цих виплат на наступний 6-місячний період для всіх ВПО, які наразі є отримувачами допомоги, за умови відповідності критеріям. У 2024 році на підтримку переселенців було спрямовано 38,5 мільярда гривень. Ці кошти використовуються не лише для виплат на проживання, але й для інших програм підтримки ВПО, таких як компенсації за оренду житла та субсидії.

Згідно з Конституцією України, наша держава визначається як соціальна та правова, що накладає на неї обов'язок забезпечувати гідний рівень життя громадян, соціальні гарантії та захист прав людини. Соціальна відповідальність держави у сучасних умовах – не лише декларативне положення, а реальна потреба, що повинна проявлятися через конкретні дії, зокрема у фінансуванні соціальної сфери.

Проведений аналіз свідчить про значне зростання обсягів видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення у період з 2010 по 2022 рік. Водночас, у структурі зведеного бюджету частка соціальних витрат після 2016 року має тенденцію до зменшення. Це може бути зумовлено зростанням витрат на оборону в умовах повномасштабної війни, а також загальними макроекономічними викликами.

У період воєнного стану особливого значення набуває державна політика щодо підтримки внутрішньо

переміщених осіб, чисельність яких у 2025 році перевищує 4,5 млн, з них лише третина отримує регулярну фінансову допомогу. Це вимагає подальшого вдосконалення механізмів соціальної підтримки, адресності допомоги, а також забезпечення рівного доступу до житлових, освітніх, медичних та інших послуг.

Узагальнюючи наведене, можна зробити висновок, що сучасна українська держава демонструє прагнення до реалізації концепції соціальної відповідальності, проте її ефективність потребує підвищення через: системну оцінку соціальних потреб різних груп населення; оновлення та адаптацію соціальних стандартів і нормативів відповідно до реальних умов життя; цифровізацію процесів соціального захисту та моніторингу ефективності державних програм; розширення партнерства між державою, бізнесом і громадянським суспільством у сфері соціальної політики.

Висновки. У номінальному вимірі видатки на соціальний захист зросли в рази. Частка цих видатків у бюджеті почала зменшуватися після 2016 року. У відсотковому відношенні до ВВП спостерігаються суттєві коливання, які відображають загальний економічний стан країни. Ці дані вказують на необхідність перегляду державної соціальної політики в умовах нових викликів, зокрема забезпечення належного рівня підтримки населення в умовах війни та післявоєнної відбудови. Перспективи подальших досліджень полягають у глибшому аналізі: ефективності використання бюджетних коштів на соціальний захист; впливу міжнародної допомоги на функціонування системи соціальної підтримки; регіональних диспропорцій у забезпеченні державних соціальних гарантій; інтеграції принципів сталого розвитку та соціальної відповідальності у державну політику в умовах післявоєнної відбудови. Все це дозволить сформувати науково обґрунтовані рекомендації щодо трансформації соціальної політики України в умовах довготривалих криз та сприятиме підвищенню добробуту її громадян.

Список використаних джерел:

1. Субота С. І. Особливості взаємодії громадянського суспільства та поліції в умовах тоталітарного політичного режиму. *Право і Безпека*. 2016. № 1. С. 73–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2016_1_16 (дата звернення: 15.05.2025).
2. Соціальна відповідальність : навч. посіб. / Кузьмін О. Є. та ін.; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2016. 328 с.
3. Корнієвський С.В., Чала В.С. Сутність поняття «соціальна відповідальність» в економічній теорії. *Економічний простір*. 2023. № 187. С. 9–14.
4. ДСТУ ISO 26000:2019 Настанови щодо соціальної відповідальності (ISO 26000:2010, IDT).
5. Проект Закону України від 02.04.2008 № 2312, «Концепція соціальної держави України» URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF1S800> (дата звернення: 15.05.2025).
6. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс): підручник для вузів. Харків : Еспада, 2006. 775 с.
7. Андріяш В. Соціальна відповідальність держави в сфері забезпечення соціального захисту населення в умовах війни в Україні. *Публічне управління та місцеве самоврядування*. Вип. 2, 2023, С. 3–9.
8. Грішнова О.А. Соціальна відповідальність у контексті подолання системної кризи в Україні. *Демографія та соціальна економіка*, 2011, № 1(15) С. 39–46. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2011.01.039> (дата звернення: 15.05.2025).
9. Панькова А.Д. Взаємодія суб'єктів соціальної відповідальності: концептуальні підходи та напрями забезпечення. *Вісник економічної науки України*. № 2. 2014. С. 115–118.
10. Коваленко І.І. Соціальна відповідальність держави в контексті повномасштабної війни в Україні. *Право та державне управління*. 2024. № 2. С. 158–163.
11. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» від 05.10.2000 № 2017-III. Верховна рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text> (дата звернення: 15.05.2025).
12. Державні соціальні стандарти. Міністерство державної соціальної політики України: веб-сайт. URL: <https://old.msp.gov.ua/content/socialni-standarti.html> (дата звернення: 15.05.2025).
13. Соціальний захист населення України : статистичний збірник / відп. за випуск І.В. Сенік. Державна служба статистики України. Київ, 2023. 123 с.
14. Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» № 2168-VIII від 19.10.2017. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text> (дата звернення: 15.05.2025).
15. Внутрішньо переміщені особи. Державне підприємство «Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики України» веб-сайт. URL: <https://www.ioc.gov.ua/analytics/dashboard-vpo> (дата звернення: 15.05.2025).

References:

1. Subota S. I. (2016) Osoblyvosti vzaiemodii hromadianskoho suspilstva ta politsii v umovakh totalitarnoho politychnoho rezhymu [Peculiarities of interaction between civil society and the police in a totalitarian political regime]. *Pravo i Bezpeka – Law and Security*, no.1, pp. 73–79. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2016_1_16 (accessed May 15, 2025).
2. Kuzmin O. Ye. (2016) *Sotsialna vidpovidalnist: navch. posib* [Social responsibility: a study guide]. M-vo osvity i nauky Ukrainy, Nats. un-t "Lviv. politehnika". Lviv : Vyd-vo Lviv. politehniki, 328 p. (in Ukrainian)
3. Korniiievskiy S. V., Chala V. S. (2023) Sutnist poniattia «sotsialna vidpovidalnist» v ekonomichnii teorii [The essence of the concept of “social responsibility” in economic theory]. *Ekonomichnyi prostir – Economic space*, no. 187, pp. 9–14.
4. DSTU ISO 26000:2019 *Nastanovy shchodo sotsialnoi vidpovidalnosti* [Guidelines for social responsibility] (ISO 26000:2010, IDT)
5. Proekt Zakonu Ukrainy vid 02.04.2008 no. 2312, *Kontseptsiia sotsialnoi derzhavy Ukrainy* [Concept of the Social State of Ukraine]. Available at: <https://ips.ligazakon.net/document/JF1S800> (accessed May 15, 2025).
6. Skakun O.F. (2006) *Teoriia derzhavy i prava (Entsyklopedychnyi kurs): pidruchnyk dlia vuziv* [Theory of State and Law (Encyclopedic Course): a textbook for universities]. Kharkiv: Espada, 775 p. (in Ukrainian)
7. Andriiash V. (2023) *Sotsialna vidpovidalnist derzhavy v sferi zabezpechennia sotsialnoho zakhystu naselennia v umovakh viiny v Ukraini* [Social responsibility of the state in the field of social protection of the population in the conditions of war in Ukraine]. *Publichne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia – Public administration and local self-government*, vol. 2, pp. 3–9.
8. Hrishnova O. A. (2011) *Sotsialna vidpovidalnist u konteksti podolannia systemnoi kryzy v Ukraini* [Social responsibility in the context of overcoming the systemic crisis in Ukraine]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demography and social economy*, no. 1(15), pp. 39–46. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2011.01.039> (accessed May 15, 2025).
9. Pankova A. D. (2014) *Vzaiemodiia sub'iektiv sotsialnoi vidpovidalnosti: kontseptualni pidkhody ta napriamy zabezpechennia* [Interaction of subjects of social responsibility: conceptual approaches and directions of provision]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy – Bulletin of Economic Science of Ukraine*. no. 2, pp. 115–118.
10. Kovalenko I. I. (2024) *Sotsialna vidpovidalnist derzhavy v konteksti povnomasshtabnoi viiny v Ukraini* [Social responsibility of the state in the context of a full-scale war in Ukraine]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia – Law and public administration.*, no. 2, pp. 158–163.
11. Verkhovna rada Ukrainy. Zakon Ukrainy "Pro derzhavni sotsialni standarty ta derzhavni sotsialni harantii" vid 05.10.2000 no. 2017-III [Verkhovna Rada of Ukraine. Law of Ukraine “On state social standards and state social guarantees”]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text> (accessed May 15, 2025).
12. Derzhavni sotsialni standarty. Ministerstvo derzhavnoi sotsialnoi polityky Ukrainy [State social standards. Ministry of State Social Policy of Ukraine]. Available at: <https://old.msp.gov.ua/content/socialni-standarti.html> (accessed May 15, 2025).
13. Senyk I. V (ed.) (2023) *Sotsialnyi zakhyst naselennia Ukrainy : statystychnyi zbirnyk*. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Social protection of the population of Ukraine: statistical collection. State Statistics Service of Ukraine]. Kyiv. 123 p.
14. Verkhovna rada Ukrainy. Zakon Ukrainy “Pro derzhavni finansovi harantii medychnoho obsluhovuvannia naselennia” no. 2168-VIII vid 19.10.2017 [Verkhovna Rada of Ukraine. Law of Ukraine “On State Financial Guarantees of Medical Care for the Population”]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text> (accessed May 15, 2025).
15. Derzhavne pidpriemstvo “Informatsiino-obchysluvalnyi tsentr Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy”. Vnutrishno peremishcheni osoby [State Enterprise “Information and Computing Center of the Ministry of Social Policy of Ukraine. Internally displaced persons.]. Available at: <https://www.ioc.gov.ua/analytics/dashboard-vpo> (accessed May 15, 2025).